

Цели три години моят приятел търсел работа. Навсякъде го приемали добре, разговаряли с него, дори го черпели с плодови сокове, а след това му съобщавали у дома (докато още имал постоянен адрес), че за съжаление не отговарял на необходимите условия и че на негово място бил приет друг кандидат. По-хитрите фирми му оставали и искрица, надежда, боейки се да не ги съди за фалшифициране на конкурса; казвали му например, че през есента очаквали голяма реорганизация и откриване на нов щат и че тогава абсолютно сигурно щели да имат и него пред вид.

Забелязал съм например, че никъде чиновниците не се плашат така, както у нас, от образовани хора! Щом се появи някой с диплома за висше образование, всички онези, които нямат нищо завършено или пък уж са завършили някакви съмнителни учебни заведения, чиито имена само измънкват, а никога не изговарят високо и ясно, виждат в него истинска опасност за положението си – почти лична обида! Дори и в просветата, където, ако не другаде, то поне там, би трябвало да се цени знанието, един безработен гимназиален учител, който копнее за каквото и да е място, трудно го приемат за начален или прогимназиален учител или възпитател, заради ПО-ВИСОКА КВАЛИФИКАЦИЯ! Чиновниците са измислили и чудесен израз за такива случаи: "НАДРАСЪЛ е нашето работно място!" – обикновено с това се отправя онзи, който им пречи. На всеки директор ще му е неприятно да има секретар с по-високо от неговото образование; затова ще търси някого, над когото ще изпитва превъзходство. Също така дипломираният инженер в никакъв случай няма да получи работа като обикновен техник, който се назначава с конкурс – в тази негова готовност да приеме по-ниска длъжност от онази, която заслужава, всички виждат замис-

лена хитрост първо да се вмъкне в предприятието, а след това да настоява за някое място, което вече е заето от някой служител.

Нещастният Философ, който защитил дипломна работа на тема "Отношението между битието и небитието в Хайдегеровата философска система", постоянно получавал един и същ отговор:

"За тази длъжност за съжаление не ни е необходим висшист, а някой със средно специално образование. Не можем да плащаме на висшист..."

По някое време останал без всякакви средства за съществуване. Не смеел вече да се мерне пред очите на хазайката си, на която дължал наем за два месеца, та затова спял, където завърне, предимно на една маса във Философския факултет, където някога правеше кафе с такъв успех. Най-често и най-упорито отивал в ЗУКИД, където вече с месеци лежала молбата му за назначение, в нечие чекмедже – изобщо не можел да установи в чие! Така или иначе, бил без работа и подслон при лошо време, а из дългите коридори на това учреждение, в сградата, където са настанени най-различни фирми, представителства, ведомства, бюра и кантори, както и редица организации с тайнствени названия, никой не му обръщал внимание, можел да се излежава колкото си иска по тапицираните канапета, поставени на всеки етаж.

И така, както си седял една сутрин в едно фоайе (дори не знаел на кой етаж) и тъпо се взирал в дъното на коридора, изведнъж от някаква канцелария изскочил раздражен човек с тиранти, по мокра от пот риза, и започнал да се оглежда наляво и надясно:

- Виждал ли си нашия куриер? – обърнал се към Философа, който спокойно седял в положение "йога", калявайки нервите си.

- Никой не е минавал оттук... – отговорил той.

- За бога, останах без цигари! – казал ядосано човекът.

- Позволете да ви купя... – измънкал Философът и взел парите, които му дал човекът. –Ще запомня: два "Кента" и кибрит!

- Само че побързай! – извикал му човекът и се изгубил бързо в стаята, от която току-що бил излязъл. Философът се приближил да види кой номер е, за да го намери след това. На вратата със ситни златни букви пишело: "ГЕНЕРАЛЕН ДИРЕКТОР".

Веднага почукал и на съседната врата, зад която седели трима навъсени чиновници:

- Извинявайте, че ви безпокоя... – казал, – но отивам да купя цигари на директора, та ако ви трябва нещо... може би ще искате да ви донеса закуска?

- Четвърт кило бюрек с месо! – изгърмял като топ първият служител. – И внимавай да на бъде блажен!

- На мен айрян и милинки! – казал вторият.

- За мене нищо, но щом като излизаш, пусни ми фиш за тотото! – казал третият.

Всички му дали пари и той изтичал да изпълни поръчките. Купил два "Кента" и кибрит, четвърт кило бюрек, айрян, милинки, пуснал фиш за тотото. И директорът, и онези тримата служители му казали да задържи рестото.

На следващата сутрин разширил услугите и в съседните канцеларии. Капнал от разнасяне на сандвичи, кренвирши, нарязан хляб. ("На едно място двеста грама, на едно място четвърт кило, на две места по сто и петдесет грама и на пет места по триста!"), сутрешни вестници, които миришат

на току-що отпечатано мастило, мляно кафе, хартиени кърпички, батерии за малки транзистори, с които служителите си съкращават времето, чайни бисквити от сладкарницата на ул. "Сремска", лекарства за диабет и още триста чудеса. Скоро вече обслужвал целия ЗУКИД, а продавачите наоколо го запомнили като най-добрия клиент. Служителите свикнали с него. Било им трудно и да си представят как са живеели преди да се появи той в тяхното учреждение и да им облекчи предобедното заточеничество. Понякога вършел и други видове услуги. Занасял в дома на заместник-директора остатъци от месо и кости от столовата за неговия пекинез. Жената на секретаря на ЗУКИД, на която веднъж купил сирене, му предложила по десет хиляди динара за всяка информация за това дали известната Рижокоса влиза и колко време се задържа в канцеларията на мъжа ѝ. Секретарят му давал двойно само и само да не казва нищо. Боядисал и няколко апартамента на дребни чиновници, а постоянно им помагал при пренасяне. Всеки петък вечерта гледал малките деца на Личния състав, тъй като той излизал с жена си на вечеря. Станал своего рода ведомствен сарафин – разменял купони за храна, които се дават на служителите на всяко първо число, за пари, удържайки двайсет процента като комисионна. Той, който години наред бил без грош, сега всеки ден носел в джобовете си пачки банкноти, пускайки в постоянно обръщение малкия си капитал, като ден след ден го увеличавал.

С една дума, моят приятел Философа станал необходим. Вместо да се размотава в очакване да одобрят молбата му, тичал по коридорите на ЗУКИД като прероден, с ръце, заети от пакети. Влизал в канцелариите без да чука, винаги и навсякъде посрещан с въодушевление. Едва смогвал да погледне длан или чашка от кафе, толкова работа имал.

Красели го рядката му изпълнителност и дискретност. Дори кредитирал много от склонните към прахосничество, от първи до първи, та му връщали заема, щом получили заплатата, естествено, винаги повече, отколкото му дължали! Макар че отдавна вече са премахнати разсилните, адютантите, шутовете и, изобщо, лакеите, у хората още не е умряло желанието да имат свой слуга, когото строго, но справедливо да командват. Забележете и сами как и най-свободолюбивите духове бързо свикват да заповядват на шофьора или портиера, естествено, когато го получат! Как спокойно си ги оставят по цял ден да кибичат в колата, докато те спят след обеду или се разтакават на вечеря с делови приятели! Нима са малко онези най-изискани интелектуалци, които се обръщат към селяните, пощаджиите, боклукчиите, шофьорите на таксите и носачите на ТИ, забравили за доброто възпитание, което използват само пред равни? Мнозинството хора приемат чуждите услуги като нещо съвсем естествено. И към Философа се обръщали на ТИ, но той не се сърдел, нито пък протестираше. Дори от все сърце се мъчел да наваксат онова, от което ги лишили всичките революции от френската, та до нашата. В обществото на равноправните, което официално се е отрекло от експлоатацията на чуждия труд, той доброволно се съгласил да се лиши от освобождаващите човека привилегии, усетил как у всеки служител, дори и у онези, най-низшестоящите, тлее древното желание някой да им събува обувките и да ги чеше под плешката. Нуждата от разсилен изглежда била толкова силна, че цяла година никой в ЗУКИД не попитал, дали Философът е техен служител и от кой отдел е. Генералният директор така или иначе не познавал всички ЗУКИДОВЦИ лично. Нима може да се очаква от капитана на някой презокеански кораб да знае името и фамилията на мияча в кухнята?

Виждайки как Философът влиза всяка сутрин в директорския кабинет, без да чука, всички го смятали за негов доверен човек и били дори поласкани, че се съгласява да носи и на тях закуска. Впрочем, чиновниците отдавна вече знаят, че в подобни учреждения не трябва много-много да се разпитва кой какъв е, тъй като това любопитство може да се обърне срещу онзи, който вре носа си там, където не му е работа. Най-добре е, казват, всеки да си гледа работата! И така, когато Философът един ден се оплакал на Секретаря, че нямал къде да спи, онзи бил прещастлив, задето не заплашва като останалите без жилище, че щял да "изнесе във вестника" или в съда цялата работа, а само пита може ли да преспива на кожения диван в Архива. "Как да не може! – зарадвал се Секретарят от удивителната му скромност и така рядката днес честност. – А пък аз ти обещавам, че при първото раздаване на жилище ще бъдеш първи в списъка!"

Така нощните пазачи получили специално нареждане да пускат Философа в сградата по всяко време на денонощието. Завивал се с държавното знаме, а се къпел на чешмата в тоалетната. Малкото си лични вещи държал в някаква огнеупорна каса, която от години не била използвана. Когато из ЗУКИД започнало да се шушука, че Философът всъщност бил предрешено ченге, което през деня уж разнася закуски, а нощем ревизира сключените сделки на фирмата, любезността към него се удвоила. За да му направят колкото се може по-добро впечатление, давали му двойни бакшиши, правейки му далечни намеци за необикновено опасната му работа. Започнал да получава купища анонимни доноси. Всеки пишел против всекиго. С тяхна помощ навлязъл още по-дълбоко в заплетените отношения в ЗУКИД, където всеки бил шантажиран от другите.

Личният състав направо изпаднал в шок, когато разбрал, че изобщо не е назначаван в тяхното учреждение. Било опасно да го оставят неназначен.

Това се случило точно една година след първата му среща с директора. Извикали го да уточни кога мисли да ползва годишния си отпуск.

- Какъв отпуск? – учудил се той. – Не съм уморен...

Личният състав му обяснил, че всички служители трябва да ползват годишен отпуск, който им се полага по закон, на което Философът спокойно му отговорил, че изобщо не е назначен.

- Че от какво живееш?

- Хората ме черпят, дават ми бакшиш... – срамежливо отвърнал той. – Тук работят добри хора!

Така и Личният състав най-после повярвал, че мнимият куриер е ченге! Не се издал, че знае за това. Защо пък точно той да разкрива цялата работа? След кратко съвещание с директора, всичко се решило бързо и без шум. И въпреки висшето му образование, което в ЗУКИД пречело повече, отколкото където и да било, шефовете проявили удивителна човешка търпимост и затворили очи пред дипломната му работа за битието и небитието в Хайдегеровата философска система и назначили Философа като куриер. Същата година получил и жилище, което от време на време предоставял на влиятелни ЗУКИДОВЦИ за любовни срещи. В замяна те му купили мебели с множество будоарни детайли и заредили барчето с вносни напитки. Скоро станал шеф на всички куриери във ведомството, но не забравил за тежките дни, през които бил преминал. Съжали ме и така станах един от дванайсетте им служители. Единствен аз пък го познавах от бохемските му дни, когато продаваше кафе и гадаеше на длани. Защитаваше ме доколкото можеше, от носталгия. Не

трябваше като останалите куриери да тичам из града: в началото водех Книгата за пратки.